

in domestic and Russian linguistics, drawn attention to the terminological instability in ergonims, identified structural and semantic features ergonims Lutsk.

The article analyzes the research of ergonims in Ukrainian and Russian linguistics, drawn attention to the terminological instability in ergonims, identified structural and semantic features ergonims Lutsk. It was found that onims ergonims most often found in urban communication space.

An analysis of the scientific literature shows that researchers propose terms such as ergonim, urbonim, urbanonim, ktematonim, firmonim, oykodomonim, mikrotoponim. The author uses the traditional term ergonim.

Among onims ergonims recorded in Lutsk, is dominated by educated antroponims (mainly as a basis for the name is taken, sometimes – the surname). More likely to use female names, rarely – men's names, as well as fixed structure with a preposition at. In addition, the nominator used by other groups of onims for naming companies – toponims (makrotoponims, polisonims, hydronyms) theonims and mifonims.

Key words: ergonims, ergourbonims, firmonims, communicative space, ergonims of onims origin.

УДК 811.161.2'282.3(477.82)

Юрій Громик

ПРИСЛІВНИКИ-АРХАЇЗМИ В УКРАЇНСЬКИХ ПІДЛЯСЬКИХ ГОВІРКАХ¹

Проаналізовано архаїчні структури прислівників, що зафіксовані автором у підляських говірках української мови. Зауважено, що підляські говірки нині один із небагатьох українських ареалів збереження та активного функціонування цих слов'янських архаїзмів. Структура та семантика аналізованих прислівників не зазнали істотних змін, а морфологічне оформлення і семантичний розвиток відбувалися в умовах відносної ізольованості ареалу від решти українського мовного континууму.

Ключові слова: підляські говірки, ареал, прислівник, архаїзм, лексичне значення.

Постановка наукової проблеми та її значення. Оскільки Підляшшя через ізольованість від решти української етнічної території та порівняно мало виявлені інтеграційні зв'язки залишається

© Громик Ю., 2014

¹ Діалектний матеріал зафіксовано 2002 р. в таких населених пунктах повіту Гайнівка Підляського воєводства (Польща): Вітово, Грабовець, Дубичі Церковні, Єльонка, Старий Корнин, Тофіловці, Чохи Орлянські (гміна Дубичі Церковні), Мохнате (гміна Гайнівка).

одним із найбільш архаїчних у лінгвістичному плані слов'янських регіонів, то серед прислівникових утворень різного часу, засвідчених у місцевих говірках, чітко вирізняються яскраво архаїчні форми.

Мета дослідження – прокоментувати вживані в підляському ареалі архаїчні структури прислівників.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування результатів дослідження. Підляські говірки успадкували часовий прислівник *вперуч* (*уперуч*), відомий нині у двох значеннях: 'давніше, колись', пор.: *на поклони уперуч приходил'і зу'с'дл'* (Старий Корнин); 'спочатку', пор.: *вперуч товка'ниц'і по'й'ж / а тог'ди ну'йдеш* (Чохи Орлянські). В окресленому ареалі такий дериват фіксувався й давніше: *впэруч* [23, с. 195]. Сучасне підляське *уперуч* – наслідок поліетапності фонетико-словотвірних модифікацій староукр. **передже* (пор. берестейське *ўпэродж* [11, с. 90], закарпатське *пe'редже, пe'реч'* 'раніше' [21, с. 283], бойківське *пu'редже* 'раніше' [13, с. 129] і под.), похідного від колишнього предикативного прикметника м'якої основи **передь* і трактованого як адвербіалізована форма називного-знахідного відмінка однини середнього роду вищого ступеня порівняння; структура **perdje* 'раніше' підлягла адвербіалізації ще в епоху слов'янської мовної єдності [14, с. 345], а її континуанти *пe'реже, пьреже* 'раніше' [14, с. 358], *преже, прежсь, прежде* 'раніше', 'спочатку' [27, с. 1645–1646] активно засвідчені східнослов'янськими пам'ятками різного часу. Продовження псл. **perdje* – відомі в білоруських говорах прислівники *перуч* 'давніше, колись', 'спочатку' [25, с. 507], *у'перач* 'раніше, наперед' [26, с. 216], *у'перачы* 'спереду' [26, с. 216], *у'п'роч, у'перуч* 'колись, давніше' [26, с. 221], *па'пераж* 'спереду', 'спочатку', 'давніше, колись' [25, с. 399].

Виявлений у цьому ж ареалі прислівник *найу'перуч* 'найдавніше', 'найперше' співвідносний із формою найвищого ступеня порівняння, пор.: *о'но ше найу'перуч на поку'ди'л'е ми п'рав'е ден' у ден' хо'дил'і / то било 'вес'оло* (Мохнате); *йа найу'перуч зрo'б'іла 'с'ойе* (Старий Корнин). Паралель простежено в закарпатському говорі: *май пe'редже* 'найперше' [21, с. 283].

У говірці с. Грабовець, крім характерної для всього західнополіського ареалу форми *пoc'л'a* (факультативно також *пoc'л'е*) 'згодом, через деякий час', у цьому ж значенні зафіксовано архаїчну структуру *пoc'л'ед'*, пор.: *са'ма с'кажеш / а но вор'чиш пoc'л'ед'*. Факт виявлення цього регіоналізму свідчить про достовірність тих спроб етимоло-

гізації староукр. **послh*, що передбачають реконструкцію вихідного варіанта **послhdh* (найімовірніше, адвербіалізованої прийменникової форми місцевого відмінка однини іменника давнього типу відмінування на **-ǫ *слhdь*) та дальший нерегулярний фонетичний розвиток **послhdh* > **послhди* > **послhdь* > **послh* [32, с. 251–254]. Східнослов'янські пам'ятки різного часу такі форми засвідчують активно: *послhdh*, *послhди*, *послhdь* 'згодом' [14, с. 358], *послhди* 'згодом' [27, с. 1243]. Підляська говірка, отже, зберегла одну з проміжних ланок цього процесу – прислівник *пос'л'ед'*, давно втрачений більшістю сучасних східнослов'янських говорів.

Перелік унікальних слов'янських архаїзмів продовжує простежений в усіх говірках цього ж ареалу прислівник ^lлони 'торік, минулого року', пор.: *ѡа лони бѣли бѣдо'вала / ѡак 'с'ол'ї'то* (Грабовець), *лони ми зудо'сил'їс'* (Чохи Орлянські). Давніше в підляських говірках дослідниками констатовано варіанти ^lлоні [24, с. 670], ^lлон'е [1, с. 291]. В українській мові споріднені деривати фіксовані тільки в закарпатському та лемківському говорах: ^lлони, ^lв'лони [10, с. 259], ^lло'ни [18, с. 267], ^lлони, ^lўони [3, с. 433], а також ^lлони [3, с. 80] із квазіпротезою [г]. Відповідники з тим же значенням відомі в діалектах білоруської мови: ^lлоні, ^lлоняй [24, с. 670–671], ^lлані [24, с. 616], деяких російських говорах: ^lло'ни, ^lло'нись, ^lло'нясь, ^lло'нысь [9, с. 266], ряді говірок польської мови: ^lлоні [30, с. 180]. Східнослов'янські пам'ятки лексему *лони* 'торік' фіксують із найдавнішого часу [14, с. 360], пор. також старопольське *loni*, *loni*, *lani* [30, с. 180]. Усі наведені структури – рідкісні континуанти псл. **olni* < **olnei* 'іншим разом', 'у минулому році', що зводиться до іє. **ol-no-s* – похідного утворення від займенникового кореня **ol-* 'той'; суфіксальний елемент *-n-* зіставляється з займенниковим коренем іє. **no-*; **olnei* – іє. локатив на *-ei* із семантичним розвитком 'у той час' > 'у тому році' > 'в минулому році' [12, с. 285–286].

Принагідно зауважимо, що підляські говірки за ознакою збереження прислівника ^lлони виразно протиставляються решті західнополіських говірок, де семантичне мікрополе прислівників зі значенням 'минулого року' представлене утвореннями інших структурних класів. У північній частині західнополіського говору нами виявлено близько

20 (з урахуванням фонетико-морфологічних варіантів) континуантів псл. **lětosъ*: *l'imos'*, *l'imos*, *l'im'os*, *l'im'us'*, *vl'imos*, *vl'im'os*, *vl'im'is'*, *vl'im'us'*, *vl'im'us*, *vl'iu'us'*, *vl'ut'us'*, *l'im'us'a*, *vl'im'us'a*, *vl'im'usa*, *l'im'us'om*, *vl'im'us'i*, *vl'im'us'a*, *vl'im'usa*, *l'ica* – вони утворюють суцільний компактний ареал, що охоплює говірки Брестської області Білорусі, Любешівського району, східної частини Камінь-Каширського району та північної частини Маневицького і Ратнівського районів Волинської області, Дубровицького та Зарічненського районів, північної частини Володимирецького та Сарненського районів Рівненської області. У надсвітязьких говірках простежено прислівники-полонізми *так'р'ік*, *таг'р'ік*, *так'рик*, *так'року*, *таг'року*, *втак'р'ік*, *втаг'р'ік*, *втак'рик*. У решті західнополіських говірок зі значенням ‘минулого року’ функціонують фонетико-словотвірні варіанти загальноновживаного *вторік*.

У підляських говірках спостережено активне функціонування похідного прислівника *позалони*, рідко – *позалони* ‘позаминулого року, два роки тому’, пор.: *позалони груд'мима в'пала / то п'раве за'бита* (Тофіловці); *кар'тофл'і позалони не вро'дил'і* (Вітово). Варіант *позалоні* в підляських говірках відомий із давніших фіксацій [24, с. 670]. У цьому ж ареалі значення ‘минулого року’ часто реалізують конструкції на зразок *лонс'кого року* (Старий Корнин), *лонс'к'і рук* (Вітово), *лднс'к'і рдк* (Мохнате), пор. лемківське *глінського року* [3, с. 80] із квазіпротетичним [г].

У північній частині обстежених нами говірок (населені пункти Старий Корнин та Мохнате) виявлено праслов'янського походження прислівник *нини* зі значенням ‘сьогодні, у цей день’, пор.: *нини пасл'і с'вини* (Старий Корнин); *зуро'чок дужо би'ло / нини би'ла ноч зурна* (Мохнате). У цьому ж невеликому ареалі відзначено словотвірний варіант *ниника* ‘сьогодні, у цей день’, пор.: *наш'то би'ло ниника так ра'н'утко вста'вати?* (Мохнате); *де в'дн ниника ходит / то док'лад'н'е ни з'найу* (Старий Корнин). Давніше в українських говірках Підляшшя в тому ж значенні засвідчено варіанти *ніні* [23, с. 512], *нініка* [23, с. 82], *пу'ні*, *пу'ніе* [31, с. 351]. Наведені лексеми – континуанти псл. **nuṅ* [14, с. 348], щоправда, значення ‘сьогодні’ вторинне: східнослов'янські пам'ятки різного часу послідовно фіксують структуру *нынh* зі значенням ‘тепер’ [14, с. 410]; давнє значення збережено

в сучасних білоруських говорах: ¹ніня, ¹ніні ‘зараз, тепер’ [25, с. 224], пор. також старопольське *ninie* ‘тепер’ [30, с. 162].

Підляські говірки – єдиний у межах північноукраїнського наріччя ареал збереження континуантів **нынh*. В українській народній мові похідні від давнього **нынh* утворення вживані в південно-західних говорах здебільшого з новим значенням ‘сьогодні’, пор.: західноволинське ¹нен'і, ¹нен'іка, ¹нен'ка, ¹нен'ке (надбузькі говірки на території Володимир-Волинського та Іваничівського районів Волинської області), ¹неніка, ¹неньке ‘сьогодні’ [16, с. 172], наддністрянське ¹нині, ¹ниньіка, ¹нинька, ¹ниньки ‘сьогодні’ [2, с. 280], бойківське ¹нин'і ‘сьогодні’ [13, с. 128], ¹нені, ¹нинька, ¹ниніка, ¹ниньки ‘сьогодні’ [13, с. 130], закарпатське ¹нын'і, ¹нын'ікы ‘сьогодні’ [18, с. 267], гуцульське ¹нині, ¹ниніка, ¹нинька ‘сьогодні’, ‘тепер’ [7, с. 133], ¹нені ‘сьогодні’ [15, с. 57], ¹нин'іки, ¹нин'іка ‘сьогодні’ [23, с. 149], покутсько-буковинське ¹ниньки ‘сьогодні’ [17, с. 57].

Воднісіх говірках окресленого ареалу (в населених пунктах Мохнате і Старий Корнин – тільки спорадично через більшу частотність уживання лексем ¹нини, ¹ниника) зі значенням ‘сьогодні, в цей день’ простежено структури *v'ic'*, *v'ic'a*, рідко – *v'ic'ай*, пор.: *v'ic' брал'і воду свешчону* (Дубичі Церковні); *v'ic' преч перенитала* (Мохнате); *s'a'дал'і v'ic'a в так'сувку* (Дубичі Церковні); *v'ic'a наварила товканиці* (Чохи Орлянські); *говорил'і v'ic'ай о по'саг / не дошл'і до ладу* (Грабовець). У частині говірок фіксовано також словотвірний варіант *v'ic'ака*, рідко – *v'ic'акай*, пор.: *v'ic'ака сп'ят дужо дитий* (Тофіловці); *v'ic'ака деруни пекла* (Вітово); *v'ic'акай луб в'азал'і* (Грабовець). У паралельному вжитку засвідчено фонетичні варіанти таких утворень на зразок *д'іс'*, *д'іс'a*, *д'іс'ай*, *д'іс'ака*, *д'іс'акай*, пор.: *д'іс' то вун вже контетни* (Грабовець); *д'іс'a здрно* (Тофіловці); *д'іс'ай о'с'от ко'сил'і* (Дубичі Церковні); *д'іс'ака л'ен'і / йак в'чора* (Тофіловці). Зафіксовано похідні від аналізованих структур утворення зі значенням часової лімітативності: *до v'ic'*, *до д'іс'*, *до v'ic'a*, *до д'іс'a*, *до v'ic'ай*, *до д'іс'ай* ‘досі, до цього часу’, пор.: *ц'хта ко'б'хта одтамтул' сама / до v'ic' не зудо'сил'іс'* (Чохи Орлянські) і под.

Давніше в підляських говірках простежено зі значенням ‘сьогодні’ *дзісяка* [23, с. 423], *v'is'aj* [31, с. 148], *v'is'* [31, с. 198], *v'is'ака* [31, с. 74]; зі значенням ‘досі’ *до v'is'* [31, с. 189], *до v'is' dn'a* [31, с. 33]. Ареал

ріанти загальноновживаного *сьогодні* на зразок *с'о|год'н'і*, *с'огод'н'і*, *с'о|год'н'а*, *с'огод'н'а*, *с'о|гон':е*, *с'огон':е*, *со|год'н'і*, *со|год'н'а*, *со|год'н'е*, *с'і|год'н'і*, *с'і|вод'н'і*, *с'і|год'н'а*, *с'і|вод'н'а*, *с'овод'н'і*, *совод'н'е*, *с'е|гон':е*, *с'од'н'і*, *с'од'н'і*, *с'од'н'а*, *сид'н'а*, *с'ід'н'а*, *с'од'н'е*, *с'он':е*, *ц'од'н'і*, *ц'од'н'а*, *с'о|год'н'ака*, *с'о|год'н'ачка*, *с'о|год'н'ічка*, *с'о|год'н'ічк'і*, *с'од'н'ічка*, *с'од'н'ічко*, *с'он':ічка*.

В окресленому ареалі простежено архаїчні утворення з префіксом *од-*, дериваційною базою для яких були давні прислівники міри часу **коль*, **толь*, **сель* чи їх варіанти **куль*, **туль*, **сюль*, зумовлені, ймовірно, аналогією до *куда*, *туда*, *сюда* [14, с. 367]. Континуанти **отъколь* (**отъкуль*), **отътоль* (**отътуль*), **отъсель* (**отъсюль*) у дослідженій говірковій групі відомі винятково з давньою темпоральною семантикою – виражають значення початкового часового моменту: *од'кдл'*, *од'кул'* ‘відколи, з якого часу, з якої пори’; *од'тдл'*, *од'тул'* ‘відтоді, з того часу, з тієї пори’; *од'с'дл'*, *од'с'ул'* ‘відтепер, із цього часу, з цієї пори’, пор.: *од'кдл' пан с'ідит тутай?* (Старий Корнин); *од'кдл' пан в с'хтуй в'осци?* (Мохнате); *од'тдл' ми на покуди'л'е бдл'ш не пошл'і* (Мохнате); *ш'чено од'с'ул' вун став праве здоровий* (Тофіловці). У говірці с. Єльонка простежено факультативно вживані словотвірні варіанти таких структур із суфіксом *-ка*: *од'кул'ка*, *од'тул'ка*, *од'с'ул'ка*, пор.: *од'тул'ка то стала не старим гостина, но молодим і под.*

У цьому ж ареалі зафіксовано пізніші за часом оформлення деривати *одтам'тдл'*, *одтам'тул'*, *одтамтол'*, *одтамтул'*, що виражають вказівку на більшу віддаленість початкового часового моменту: ‘аж із того часу, ще з тієї пори’, пор.: *не брал'і одтам'тдл' / йак х'вдру прив'йхз* (Дубичі Церковні); *ц'хта коб'хта одтамтул' са'ма / до'V'ic' не зудо'сил'ic'* (Чохи Орлянські). Реконструйована структура **отътамътоль* (**отътамътуль*) – наслідок контамінації лексеми **отътоль* (**отътуль*) ‘відтоді’ та прислівника *тамъ*, що вказує на більшу віддаленість вихідного часового моменту; пор. у цих же говірках форми вказівних займенників *той* ‘той, менш віддалений’ і *там'той* ‘той, більш віддалений’.

Континуанти давніх структур **отъколь* (**отъкуль*), **отътоль* (**отътуль*), **отъсель* (**отъсюль*) у решті східнослов'янських говорів давнє часове значення остаточно втратили, натомість реалізують вторинне значення вихідного пункту руху [14, с. 348]. Подібно і в північній частині західнополіських говірок та у східній частині

правобережнополіських говірок нами винятково із просторовою семантикою простежено форми *от^к'іл'*, *вот^к'іл'*, *вот^к'іл'а*, *от^кул'*, *гот^кул'*, *ткул'*, *от^кул'а*, *гот^кул'а*, *ткул'а* ‘звідки, з якого місця; з якої місцевості’; *от^т:іл'*, *вот^т:ил'*, *вот^т:ил'а*, *от^т:ул'*, *гот^т:ул'*, *т:ул'*, *от^т:ул'а*, *гот^т:ул'а*, *т:ул'а* ‘звідти, з того місця; з тієї місцевості’; *о^ц:іл'*, *о^ц:іл'а*, *во^ц:іл'а*, *о^ц:ул'*, *го^ц:ул'*, *ц':ул'*, *о^ц:ул'а*, *го^ц:ул'а*, *ц':ул'а* ‘звідси, з цього місця; з цієї місцевості’; *од^гетул'*, *о^детул'*, *од^гетул'а*, *о^детул'а* ‘звідси, з цього місця; з цієї місцевості’.

Підляські говірки – єдиний слов'янський ареал, у якому **отъколь* (**отъкуль*), **отътоль* (**отътуль*), **отъсель* (**отъсюль*) нині зберігають давню темпоральну семантику. Натомість для вираження значення вихідного пункту руху в цій говірковій групі вживані континуанти староукр. **съколь* (**съкуль*), **сътоль* (**сътуль*), **съсель* (**съсюль*): *ск^лл'*, *скул'* ‘звідки, з якого місця; з якої місцевості’; *ст^дл'*, *стул'* ‘звідти, з того місця’; *с':дл'*, *с':ул'*, рідше *с'ц'дл'*, *с'ц'ул'* ‘звідси, з цього місця’, пор.: *ск^дл' с'хти страв'н'утк'і девчи'н'ата?* (Старий Корнин); *не бе^дуй / же вун стул' не прибе^жит / байки / прибе^жит* (Грабовець); *с'ц'дл' мурашчки ін:и раз вилаз'ат / би з мурашин:ика* (Дубичі Церковні). Просторову семантику має і прислівник *стам^тдл'*, *стам^ттул'*, *стам^ттол'*, *стам^ттул'*, що реалізує значення ‘аж звідти, з місця більш віддаленого’, пор.: *ра^ний бат'ушко стам^ттул' і с'уда при^ходив* (Чохи Орлянські); *стам^тдл' коро^ви приг^нал'і* (Грабовець).

Похідні від давніх прислівників міри часу **коль* (**куль*), **толь* (**туль*), **сель* (**сюль*) деривати з префіксами *по-* та *до-* в підляських говірках реалізують закономірну для них семантику часової лімітованості. Практично в усіх говірках спостережено паралельне вживання структур з обома префіксами: *по^кдл'*, *по^кул'* і *до^кдл'*, *до^кул'* ‘доки, до якого часу’; *по^тдл'*, *по^ттул'* і *до^тдл'*, *до^ттул'* ‘доти, до того часу’; *по^сдл'*, *по^сул'* і *до^сдл'*, *до^сул'* ‘досі, до цього часу’, пор.: *до^кул' с'хта м'жавка буде?* (Вітово); *до^тдл' било л'окше / по^кдл' ноч било зурна* (Мохнате); *по^ттул' ме^н'х там добре платил'і* (Чохи Орлянські); *пан до^сдл' на св'хчку восок бере?* (Мохнате); *ста^рейши^и по^сдл' жил'ни^куйут* (Мохнате). У говірці с. Єльонка спорадично фіксовано форми *до^ттул'ка*, *по^ттул'ка*, *до^сул'ка*, *по^сул'ка*, пор.: *по^сул'ка вун там; до^ттул'ка не ходи, йак вчора* і под. Вказівку на більшу віддаленість кінцевого часового моменту реалізують структури *дотам^тдл'*, *дотам^ттул'*, *дотам^ттол'*, *дотам^ттул'* та *потам^тдл'*,

потам¹тул', по¹тамтол', по¹тамтул'; пор.: ж¹дати до¹тамтул' не було ме¹н'х в инте¹рес'е (Грабовець); шу¹кав по¹тамтол' / по¹кдл' преч не пере¹нигав (Мохнате).

Зауважимо, що такі лексеми в цій говірковій групі можуть виражати значення просторової лімітативності – вказувати на кінцевий пункт руху, пор.: до¹кдл' йа до¹б'хгла / то не помен¹тайу (Старий Корнин); по¹кул' пан так¹сувкейу до¹йехав? (Грабовець); заче¹п'івс'а / до¹тдл' пол'е¹тив (Грабовець); по¹тдл' до¹йшла і вер¹нулас'а (Старий Корнин); поди¹ход'те до¹сдл' / до бат¹'кдв бл'іжсей (Дубичі Церковні); ка¹же / же по¹с'ул' вижсала (Тофіловці).

Активне використання префіксованих прислівників з основами -коль, -толь, -сель або їх варіантами -куль, -туль, -сюль спостерігається в найдавніших східнослов'янських пам'ятках; звичайні ці утворення в текстах XV–XVI ст. [14, с. 365–367]; в сучасній українській народній мові (за винятком поліських та карпатських говорів) вони практично витіснені прислівниками інших структурних розрядів. У карпатських говорах розвиток цього класу прислівників супроводжувався скороченням більшості представлених у староукраїнській мові структурно-семантичних груп, тому нині в основному фіксуються утворення з префіксами до- та по-, що реалізують значення часової лімітативності [14, с. 366]; деривати з префіксом од- (от-), що виражають вказівку на вихідний пункт руху, відомі тільки в лемківському говорі [20, с. 30–31]. Поліське наріччя, зважаючи на активне функціонування структур із префіксами с-, од-, по-, до-, нині становить, по суті, єдиний український ареал найбільш повного збереження прислівників з основами *коль, *толь, *сель або їх варіантами *куль, *туль, *сюль; у поліських говорах такі деривати мають найширші семантичні можливості: прислівники з префіксом с- вказують на вихідний пункт руху, з префіксом од- – вихідний пункт руху, а в підляських говірках – початковий часовий момент, із префіксами до- та по- – виражають значення часової лімітативності та вказують на кінцевий пункт руху [5].

Підляські говірки – частина загального західнополіського ареалу прислівника тог¹ди 'тоді, в той час', континуанта псл. *тъгъду, пор.: тог¹ди йа нев¹ход' те¹бе в¹дирила (Грабовець). В інших говіркових групах Західного Полісся простежено фонетичні варіанти тог¹ди, тог¹ди^е, тог¹де, тог¹ды, тог¹ди^і, таг¹ди, тог¹ди, тов¹ди, тов¹ди^і, той¹ди,

то¹ди, то¹ди^і ‘тоді, у той час’. Прислівник *тог¹ди* чи його варіанти в говорах Полісся та карпатського регіону, в білоруських та російських діалектах фіксований часто [6]. У спонтанному мовленні окремих носіїв обстежених говірок спорадично трапляється реліктовий в українській мові прислівник *ког¹дас¹* ‘колись, давніше’ – континуант псл. **kъgьda* ‘коли’, пор.: *ког¹дас¹ во¹на за¹барзо ц¹ван:а бу¹ла* (Дубичі Церковні). Етимологічно найближчі утворення простежено в правобережнополіських говірках: *ког¹да* ‘коли’ [4, с. 134], *ка¹дас¹* ‘колись, давніше’ [4, с. 181], *ког¹ды* ‘коли’ [28, с. 44].

Висновки. Аналізовані структури прислівників склалися ще в епоху слов’янської мовної єдності. Підляські говірки нині один із небагатьох українських ареалів збереження та активного функціонування цих слов’янських архаїзмів, структура та семантика яких не зазнала істотних змін, а даліше морфологічне оформлення та семантичний розвиток відбувалися в умовах відносної ізольованості ареалу від решти українського мовного континууму.

Джерела та література

1. Аркушин Г. Л. Словник західнополіських говірок : у двох томах / Г. Л. Аркушин. – Т. 1. – Луцьк : Вежа, 2000. – 353 с.
2. Верхратський І. Говір батюків / І. Верхратський. – Львів, 1912. – 306 с.
3. Верхратський І. Про говір галицьких лемків / І. Верхратський. – Львів, 1902. – 489 с.
4. Говірки Чорнобильської зони : тексти. – К. : Довіра, 1996. – 358 с.
5. Громик Ю. В. Відзайменникові прислівники з суфіксами **-li*, **-lb*, **-l©* у західнополіському говорі / Ю. В. Громик // Науковий вісник Волинського державного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. – № 9. – Луцьк, 2001. – С. 35–43.
6. Громик Ю. В. Відзайменникові прислівники з формантами *-гди (-ди)*, *-гда (-да)*, *-гді (-ді)* у західнополіських говірках // Філологічні студії : науковий часопис. – Луцьк, 2002. – № 1. – С. 26–34.
7. Гуцульські говірки : короткий словник / за ред. Я. В. Закревської. – Львів, 1997. – 232 с.
8. Гуцульщина : лінгвістичні етюди / за ред. Я. В. Закревської. – К. : Наук. думка, 1991. – 308 с.
9. Даль В. Толковый словарь живого великорусского языка / В. Даль. – Т. 2. – М. : Русский язык, 1989. – 779 с.
10. Дзензелівський Й. О. Лінгвістичний атлас українських народних говірок Закарпатської області України. (Лексика) / Й. О. Дзензелівський. – Ч. 2. – Ужгород, 1960. – 370 с.
11. Дыялектны слоўнік Брэстчыны. – Мн. : Навука і тэхніка, 1989. – 294 с.

12. Етимологічний словник української мови : у семи томах. – Т. 3. – К. : Наук. думка, 1989. – 549 с.
13. Захарків О. П. Семантична структура прислівників часу в бойківських говірках / О. П. Захарків // Українська лексика в історичному та ареальному аспектах. – К. : Наукова думка, 1991. – С. 127–136.
14. Історія української мови. Морфологія. – К. : Наук. думка, 1978. – С. 342–412.
15. Кобилянський Б. Гуцульський говір і його відношення до говору Покуття / Б. Кобилянський // Український діалектологічний збірник. – Кн. 1. – К. : УАН, 1928. – С. 1–92.
16. Корзонюк М. М. Матеріали до словника західноволинських говірок / М. М. Корзонюк // Українська діалектна лексика. – К., 1987. – С. 62–267.
17. Матеріали до словника буковинських говірок. – Вип. 6. – Чернівці, 1979. – 123 с.
18. Німчук В. В. Словотвір прислівників іменникового (без прийменників) походження в закарпатських говірках / В. В. Німчук // Праці XII Республіканської діалектологічної наради. – К. : Наук. думка, 1971. – С. 263–273.
19. Онишкевич М. Й. Словник бойківських говірок : у двох частинах. – Ч. 1. – К. : Наук. думка, 1984. – 342 с.
20. Панцьо С. Матеріали до словника лемківських говірок. (Дієслівна лексика) / С. Панцьо. – Ч. I. – Тернопіль, 1997. – 54 с.
21. Пискач О. Відприкметникові прислівники в українських говорах Закарпаття / О. Пискач // Молодь – Україні : наукові записки молодих учених УЖДУ. – Т. 5–6. – Ужгород, 1995. – С. 280–291.
22. Пшепюрська М. Надсянський говір / М. Пшепюрська. – Варшава, 1938. – 87 с.
23. Слоўнік беларускіх гаворак паўночна-заходняй Беларусі і яе пагранічча : ў пяці тамах. – Т. 1. – Мн. : Навука і тэхніка, 1979. – 702 с.
24. Слоўнік беларускіх гаворак паўночна-заходняй Беларусі і яе пагранічча : ў пяці тамах. – Т. 2. – Мн. : Навука і тэхніка, 1980. – 728 с.
25. Слоўнік беларускіх гаворак паўночна-заходняй Беларусі і яе пагранічча : ў пяці тамах. – Т. 3. – Мн. : Навука і тэхніка, 1983. – 678 с.
26. Слоўнік беларускіх гаворак паўночна-заходняй Беларусі і яе пагранічча : ў пяці тамах. – Т. 5. – Мн. : Навука і тэхніка, 1986. – 654 с.
27. Срезневский И. И. Словарь древнерусского языка : в трех томах, шести частях. – Т. 2, ч. 2. – М. : Книга, 1989. – 1802 с.
28. Тураўскі слоўнік : ў пяці тамах. – Т. 3. – Мн. : Навука і тэхніка, 1984. – 311 с.
29. Bal J. Formacje przysłówkowe z sufiksalnym *j* i *k* typu *dzisiaj*, *wczoraj*, *dzisiaj*, *tamok* w historii i dialektach języka polskiego / J. Bal. – Wrocław; Warszawa; Kraków; Gdańsk, 1974. – 115 s.
30. Cyran W. Przysłowki polskie: budowa słowotwórcza / W. Cyran. – Łódź, 1967. – 244 s.

31. Czyżewski F. Polskie i ukraińskie teksty gwarowe ze wschodniej Lubelszczyzny / F. Czyżewski, S. Warchoń. – Lublin, 1998. – 496 s.
32. Mańczak W. Etymologia rosyjskiego *после* / W. Mańczak // Slavia Orientalis. – Rocznik XLVII. – № 2. – Kraków, 1998. – S. 251–254.

Громик Юрий. Наречия-архаизмы в украинских подляшских говорах. Проанализированы архаичные структуры наречий, зафиксированные автором в подляшских говорах украинского языка. Замечено, что подляшские говоры ныне один из немногих украинских ареалов сохранения и активного функционирования этих славянских архаизмов. Структура и семантика рассматриваемых наречий не претерпели существенных изменений, а морфологическое оформление и семантическое развитие происходили в условиях относительной изолированности ареала от остального украинского языкового континуума.

Ключевые слова: подляшские говоры, ареал, наречие, архаизм, лексическое значение.

Hromyk Yuriy. Adverbs-Archaisms in Ukrainian Pidliashshia's Dialects. The article deals with the analysis of the adverbs archaic structures which were recorded in Pidliashshia's dialects of the Ukrainian language. The Pidliashshia's dialects are noted to be one of the few Ukrainian areas of preservation and active functioning of Slavic archaisms. The structure and semantics of the analyzed dialects haven't undergone significant changes and morphological processing and semantic development have occurred in relative isolation from the rest of the Ukrainian language continuum.

Key words: Pidliashshia's dialects, area, adverb, archaism, lexical meaning.

УДК 821.161.2-3.08Пашковський

Олена Дюндик

ІДІОСТИЛЬ ЄВГЕНА ПАШКОВСЬКОГО – ПОСТМОДЕРНІЗМ ЧИ НЕОБАРОКО?

У статті проаналізовано стилістичні особливості романів сучасного українського письменника Євгена Пашковського. Детально описано ідіостиль автора, належність його до постмодерністської парадигми, а конкретніше – до необарокової течії постмодернізму. Проаналізовано сучасні погляди на такі стильові напрями, як постмодернізм, модерн/постмодерн, бароко/необароко. Виявлено ключові необарокові тенденції у стилістиці й мові письменника, які ілюструються авторськими неологізмами, витриманими в цьому стилі. Простежено паралелі у мовотворчості Є. Пашковського та письменника доби бароко І. Вишенського.

Ключові слова: постмодернізм, модернізм, необарокова стилістика, Є. Пашковський.